

Васильй ФИЛИПPOB

ПӨЧА, ПӨТЫР, ПЕТР ЕФИМОВИЧ...

Ойлымаш

*Йолташ уке гын — кычал, уло гын — арале.
Калыкмут*

Ме Пөтыр дене икияш да ик ялеш шочын улына. Пөртнат ик урёмьштак йыгыре шогат, тошто онга дене кырыме савар веле нуным ойыра. Аваже тудым "Пөча" манеш ыле. Тиде лум курымешлан пижын кодо, ынде пенсийыш лектын гынат, шочмо ялыште Пөтырым тыгак лумдат.

Ме Пөча дене изинек келшен иленна, икте-весе деч посна нигушкат коштын онал. Комбым але презым күташ, колым кучаш але понгым погаш — эре пырля. Аваже пушкыдо киндеш свежа ұйым шүрен пуа гын, пел шултышыжым Пөча мылам ката ыле. Мыят тыгак ыштыльнам. Иктаж-кө мыйым обижаяш төчен гын, тудо — туштак. Мыят йолташемым арален налаш эреак ямде лийынам.

Школыш вич менге өрдыжкө кум ий пырля коштна, классыште ик парт коклаште шинчышна. Урок деч вара мөнгыжө толын, иктаж-мом вашкерак пурлеш, ноен коштымжым ончыде, Пөтыр пөртышкына куржын толеш да туге йывыртен ончен шога, пуйто тылзе наре мыйым ужде йокрокланен коштын.

Кыдалаш школым тунем пытарымек, институтыш пураш пырля кайышна. Чаманен каласаш күлеш, тушко Пөча ыш логал, экзаменым кучен ыш сене. Йолташем деч ойырлаш огыл манын, мыят изиш гына тунеммем кудалтен шым кае.

Институтым пытарен, мөнгеш пөртылмек, эн первый мый декем Пөча куржын тольо, йывыртен саламлыш, шкеж деке ұжын нангайыш, да ме шуко жап түрлө онгайым, йоча годым орадыланымнам шарналтен шинчышна.

... Мыйым колхоз агрономлан шогалтышт. Пөча специальностьшо уке-лан көра я трактор бригадыште, я фермыште, я имне дене пашам ыштен кошто. Йолташ семын келшен илымыланна тиде, конешне, нимынярат ыш мешае. Шоналташ гын, могай ойыртем, уло йолташетын күшыл шинчымашыже але уке? Келшен илымаште образований — мешанчык огыл. Пөча воктенем улмо годым мый шкемым лумын тыматлын, моктаньде кученам, шагалрак ойлен, утларак тудым колыштынам. Тыгай койышем тудо, чынак, аклен моштыш. Паша гыч пөртылмем ужешат, мый декем куржын толеш, кас кочкышым пырля ышташ шке декыже ұжеш. Аватат эргыж семын тудым

йөрата ыле: иктаж-могай тамле кочкышым ямдылен шуктымек, үстелтөрьш
Пөтыр деч посна мыйым ок шынде ыле.

Икмыняр жап эртымек, Пөчан койышыжо палаш лийдымын вашталташ
түнгале. Тыге колхоз вуйлатышым шке суртышкыжо ўжын кондаш йодо:

— Кастене изишак кутырен шинчаш күлеш, — мане.

Могай амал дене председателыым ўжын кондет, кузе тудлан умылтарет?
Так, амал деч посна, йонысырын чучо. Садлан мыскара йөре ойлем:

— Тек председатель шке мемнам ўжын нагтая! Шонет, ме тудын деч уда
улына?

Икана кастене Пөчан шонен коштмо кумылжо содык илышыш пурен
шуо. Ала-кузе председатель паша сомыл дене мый декем пурьш, ятыр
мутланен шинчышна, да кас кочкышым ышташ тудым кухниш ўжын
пуртышым.

Үстелтөрьш шинчын гына шуктышна, омса лондемым вопчен, Пөча
пурен шогале.

— Пагален ўжам тендам! — кычкырал колтыш, пуйто ме тудын деке
унала пуренна, пуйто мемнам куанен вашлиеш, да киднам пеггыдын кор-
мыжтыл нале...

Кочкаш түнгальш гына шуктышна, Пөча, оксам луктыш, мыланем шуялтыш:

— На, кучо да иктаж-көм арака налаш колто, — күшта тудо.

Мый чылт өрын кайышым да, шижде, оксажым налым.

Вик каласынем: Пөчан түшкаште шкенжым тыге веселан кучен мошты-
мыжым мый первый гана ужым. Тудо, чарныде, онгайым каласкала, анекдот
почеш анекдотым поныжеш, икманащ, кас мучко воштылтышым ыштыл
шинчыш.

Өрманат огыл, мемнан председателылан Пөча моткоч келшыш. Тиде
вучыдымо кас деч вара озанлык вуйлатыше икана ойла: "Палет, могай сай
рвезе тыйын пошкудет!"

Председателылан Пөчан келшымыже мыйымат куандарен веле кодыш.
Садоводлан ямдылыме курсыш ик егым колташ мут лекмек, мый озанлык
вуйлатышылан темлаш тоштым:

— Можыч, Пөтырым колтена. Рвезе тудо самырык, кыдалаш школым
тунем пытарен...

— Пеш сай кандидатур, — председатель тунамак келшыш. — Но каяш
тудо келша гала?

— Мутланен ончем теде. Тореш ок лий, шонем, — ўшандарышым озам.

Тыгай ой лекме нерген Пөчалан каласышымат, тудо ўмбакем шөрын
ончале да пелештыш:

— Иктаж-могай сайрак верым кычал муыда маньш, шоненам ыле.

Мый умылтаращ тыршем:

— Пушенте вуй марте күзаш шонет гын, вож гыч түнгалаш күлеш. Кугу
должностыш шуаш шонет гын, изи пашаштат ыштен ончыман.

Икманащ, сөрвален, тудым савырышым.

Курсым тунем пытарымек, Пөчам председатель дене йолташ лие. Кузе
тудым шке могырыш савырен керте, ом пале, но ужам: Пөчалан көра

вуйлатышына пытартыш йолашыжым кудадын пуаш ямде. А Пõчаже тудын керек-могай йодышыжым шукташ тунгале.

Эркын-эркын Пõча мый декем коштымжым, шке деке унала ұжын пуртымжым чарныш. Туге гынат, мый тошто семьянак тудым йолташемлан шотлен коштам. Кок самырык егым направлений почеш институтыш колтымо нерген погынымаште мут лекмек, мый эн ончыч Пõча лумжым калыккан ушештарышым.

— Тыге ұшанле йолташ веле ыштен мошта! — мане да Пõча институтыш тунемаш кудале.

...Икмьняр ий эртыш. Икана райрӯдыштõ Пõтырым ужым, тудым "Сельхозтехника" объединений вуйлатышылан шогалтеныт улмаш. Кок палдыме, моторын чийыше пõрйег дене мутланен, Пõтыр урем дене кая. Мый, куанен, воктекышт миен шогальым:

— Салам лийже, Пõтыр тагем! Мьняр ий вашлийын онал? Мыйым йõршеш монденат ала-мо?..

— Паша шуко, — айда-лийже умбакем ончалын, тудо пелештыш. — Вуеш ит нал, жапем уке, мыйым вучат... Кызытеш...

Мый почешыже ятыр ончен шогышым. "Мо лийын Пõча? Можыч, иктаж-семьи обижаснам?" — õрын шонем.

Ик шагат гыч столовыйыш кочкаш пурышым. Мом тыште ужам? "Жапем уке" манше Пõчат да саде кок пõрйегет ұстелтõрыштõ подыл шинчат, йывыртен воштылыт. Ме шинчаваш лийна, но тудо савырнен веле шинче, пуйто мыйым ок пале. Мыят нунын деке мяш шым тошт, вашкерак кочкын пытарышым да уремыш лектым.

"Молан Пõча мыланем сырен коштеш?" — тиде йодыш вуй гычем ок лек. Уке, амалжым пален налде, тышеч ом кай. Ме вет ик ял гычак, лишыл йолташ улына. Кочмо вер воктен шогальым да лекмьжым вучен шогем.

Пытартышлан нуным вучен шуктышым. Кидшым рӯзкален, Пõча аламом чарныде каласкала, а йолташышт куанен воштылыт. Теве кугурак капан егыш шляпажым мардеж õрдыжкõ налын шуыш. Пõча тыманмеш тудым руалтен нале, пичак шокшешыже пуракым ұштылыõ да йомартлын озажлан кучыктыш.

Мый нунын деке миен шогальым:

— Пõтыр, ик минутлан мыланем кӯлат...

— Кызытак тендам поктен шуам, — йолташыже-влаккан Пõча каласыш да келесыр чурийжым мый декем савырыш. — Ойло, мо кӯлеш? Колыштам...

— Вашлиймына годым эре ала-молан корап каяш вашкет. Пален налнем, иктаж-семьи обижатлен омыл тыйым? — чонлан каньысыр лийын йодам.

— Тидлан верчын мыйым шогалтышыч?! — сырен кайыш тудо. — А мый шонышым, пеш кӯлешан паша дене толынат. Кӯлдымашым ойлышташ мыйын жапем уке. Эше иктым ешарынем: Пõтыр манын лумдаш, мый ынде колхоз бригадир омыл. Кеч-мо гынат, ответственный райрӯдõ служащий улам, а йолташ-влакем Йошкар-Ола гыч толыныт. Кызытеш...

Умшамат почын шым шукто, Пõтыр каенат колтыш.

...Вашке тудым Йошкар-Олаш кусарыме нерген увер шарлыш.

Мылапат паша дене Йошкар-Олаш каяш логале.

Каем Ленин проспект мучко, ваштарешем Пöча толеш. Пытартыш вашлиймынам шарнен, йöкым лукташ мый шым тошт: ончем, мом тудо ышташ тöналеш. Пöча мыйым ужо гынат, ик мутым пелештыде, воктечем эртен кайыш.

Эрлашыжым ме адак уремеш вашлийна. Тунам чытен шым керт, кидем тудлан шуялтышым:

— Поро кече лийже, Пöтыр, — шинчашкыже ончен ойлем. Но тудо вуйжым изиш савалтыш да умбакыла каен колтыш.

Кокымшо гана Йошкар-Олаш толмекем, Пöтыр дека пурен лекташ колхоз председатель кöштен ыле. Пеш ынем пуро, но пашалан кöра мом от ыште! Приемныйыш логальым, кабинет мogyрыш каяш гына тöнгальнам ыле, корным секретарыша петырен шогале:

— Петр Ефимович доклад деч посна пурымым ок йöрате...

— Мый тудын тошто йолташыже улам, мöндыр район гыч толынам, пеш вашкем... Таче автобус дене кудалнем, — куктылын, секретарышылан умылтараш толашем.

— Керек-кö лийже. Мыланем садиктак... Вучалтыза тыште, — мане да кабинет мogyрыш тарваныш.

— Кольштса. — Шогалтышым мый öдырамашым. — Казыр изи кагазым тыланда пуэм.

Вашкерак пуртыжо манын, запискам секретарышылан возен кучыктышым. Ик минут гыч тудо мöнгеш лекте да мылам увертарыш:

— Петр Ефимович таче ок приниматле — тудын жапше уке. Эрда лу шагатлан толза.

Тыгай увер мыйым моткоч тöргыжтарен колтыш. Туге гынат эрлашыжым ончыктымo шагатлан адак толын пурышым.

— Шке деньже? — йодам секретарыша деч.

— Уке. Але пашаш толын огыл, — вашмут лие.

Шинчем да вучем, вучем да книгама лышташлем.

Пöтыр латкок шагат лишеммек веле толын пурыш. Öмбакем ончалде, шке кабинетышкыже пурен кайыш. "Теве-теве öжын пурта" — шке семынем шонен шинчем. Вучем, вучем... Шерем теме. Кокымшо шагатышкат кайыш. Чытен шым керт, омсам изиш почын йодым:

— Пураш лиеш?

Пöча öкым вуйжым нöлтале:

— Таче приниматлен ом керт.

Кидем волен кайыш, капем луштыргыш... Омсам кроп тöчын, приемный гыч лектым да нигунамт Петр Ефимович дек пураш огыл манын, товатлыме мутым шкаланем пуышым.

... Тиддеч вара талук утла эртыш. Паша сомыл дене угыч Йошкар-Олаш толаш перныш.

Урем вес мogyрышто Пöтыр эртен кая. Кузе тудо ужын шуктыш, ом пале — рöмбалгаш тöналын.